

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

Koncepce

rozvoje knihoven
Královéhradeckého kraje
na léta 2019–2023

Volná příloha
knihovnicko-informačního zpravodaje U nás
2019

Funkce koncepce	3
Postavení knihoven	3
Vize knihoven kraje	4
1. Služby knihoven pro veřejnost	5
2. Knihovní fondy	6
3. Prostory a vybavení knihoven	7
4. Služby knihoven knihovnám	8
4.1 Vzdělávání knihovníků a personalistika	9
4.2 Hodnocení a propagace knihoven	10
Hodnocení koncepce	10
Příloha – implementační tabulky	11

Název	Koncepce rozvoje knihoven Královéhradeckého kraje na léta 2019–2023 (volná příloha knihovnicko-informačního zpravodaje U nás, č. 1/2019)
Zpracovala	Andrea Součková
Vydavatel	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Rok vydání	2019
Počet stran	16
ISSN	0862_9366
ISBN	978-80-7052-132-8
Tiskárna	AD reklama, s. r. o., Trutnov
Počet výtisků	600
Určeno knihovnám Královéhradeckého kraje. Vychází s finanční podporou Královéhradeckého kraje.	

Funkce koncepce

Cílem předkládané koncepce je definovat prioritní oblasti směřování knihoven v Královéhradeckém kraji pro období 2019–2023 a podpořit tak jejich rozvoj. Koncepce pracuje s vyhodnocením silných i slabých stránek činnosti knihoven, pojmenovává hrozby ohrožující systém knihoven a definuje příležitosti, které před knihovnami stojí. Na základě SWOT analýzy pak předkládá oblasti, které byly stanoveny jako prioritní pro další vývoj knihovnictví v kraji. K vyhodnocení plnění priorit slouží implementační tabulky, které jsou součástí přílohy koncepce.

Text je společným dílem knihovníků, kteří se sešli na pracovním jednání 11. 4. 2018 a 27. 6. 2018. Součástí pracovní skupiny odpovědné za koncepci byli zástupci knihoven ze všech okresů Královéhradeckého kraje a do tvorby dokumentu byl také zapojen pracovník Krajského

úřadu Královéhradeckého kraje. Ve výsledném textu jsou zpracovány připomínky knihovníků, veřejnosti i zřizovatelů knihoven.

Dokument navazuje na předchozí materiál Koncepce rozvoje veřejných knihoven Královéhradeckého kraje na léta 2014–2018 s výhledem do roku 2020, je v souladu s celostátním dokumentem Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020 a s mezinárodním doporučením Manifest IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách.

Materiál je programovým dokumentem a má sloužit jako nástroj plánování činnosti jednotlivých knihoven a jako nástroj koordinace a spolupráce mezi knihovnami v kraji. Je určen knihovníkům, managementu knihoven, knihovnickým spolkům a organizacím, orgánům státní správy, také uživatelům knihoven, široké veřejnosti i partnerským subjektům.

Postavení knihoven

Veřejnosti v České republice slouží systém více než 5 000 knihoven. Jedná se o nejhustší síť knihoven v celé Evropské unii, pro její zachování je ale velmi důležitá vzájemná pomoc a spolupráce v rámci regionálních služeb knihoven. Knihovny svým uživatelům ročně poskytnou více než 56 milionů výpůjček knih, časopisů a dalších druhů dokumentů, zájem o tyto služby však trvale klesá. Spolu s masovým rozšířením internetu, mobilní komunikací a nástupem e-knih je třeba hledat nové cesty k veřejnosti a rozšiřovat nabídku poskytovaných služeb. Ročně knihovny uspořádají 115 tisíc kulturních či vzdělávacích akcí a evidují přes 22 mil. fyzických návštěvníků; jsou tak stále nejnavštěvovanějšími kulturními zařízeními v ČR.¹ Úloha knihoven ve 21. století se zásadním způsobem mění a z knihoven se zároveň stávají otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra. *Pro takové pojetí knihoven je třeba překonat hrozbu rizik spočívajících v nevyrovnané úrovni podpory knihoven jak v různých rezortech, tak na úrovni jednotlivých stupňů veřejné správy nebo regionů. Důvodem nedostatečné podpory může být to, že se doposud nepodařilo dostatečně ukotvit v obec-*

ném povědomí skutečnost, že knihovna veřejné prostředí nejen spotřebovává, ale zároveň produkuje počítaatelné společenské blaho, násobně převyšující prostředky vložené. Je reálnou součástí komunitní infrastruktury, tedy občanského vybavení naprosté většiny měst a obcí či zázemí odborných komunit.²⁾ Trendy v rozvoji českého knihovnictví jsou popsány ve vládním dokumentu Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020.

Činnost knihoven je v České republice upravena legislativně. Za zcela klíčový je považován zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), na který navazuje prováděcí vyhláška č. 88/2002 Sb. Činnost knihoven dále upravují metodické pokyny Ministerstva kultury: k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky, k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR, k vymezení standardu doplňování a aktualizace

¹ Pozn.: číselná data odpovídají situaci za rok 2017. Zdroj: *Knihovny 2017: výběr ze základních statistických údajů o kultuře v České republice* [online]. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2018 [cit. 2018-15-11]. Dostupné také z: https://statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2018/11/Statistika_2017_knihovny.pdf.

² Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020. *Ústřední knihovnická rada ČR* [online]. c2012 [cit. 2018-09-03]. Dostupné z: <http://files.ukr.knihovna.cz/200000226-bbd23bcca2/Koncepce.pdf>

knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky.

V Královéhradeckém kraji působí celkem 414 veřejných knihoven a poboček, z toho je 50 profesionalizovaných knihoven zřizovaných městy a obcemi.³ Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové plní roli krajské knihovny a 6 knihoven je pověřeno výkonem regionálních funkcí (Knihovna města Hradce Králové, Knihovna Václava Čtvrt-

ka v Jičíně, Městská knihovna Náchod, o. p. s., Městská knihovna v Kostelci nad Orlicí, Městská knihovna Rychnov nad Kněžnou a Městská knihovna s regionálními funkcemi Trutnov). Dále jsou v kraji registrovány základní knihovny se specializovanými fondy (12 muzejních knihoven, 6 odborných knihoven, 4 vysokoškolské knihovny, 1 lékařská knihovna, 4 knihovny v pobočkách Státního oblastního archivu a 4 školní knihovny).

SWOT analýza současného stavu systému knihoven Královéhradeckého kraje

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> Legislativní podpora Vytvořený systém (sít) knihoven Existence celoživotního profesního vzdělávání Automatizace knihovnických procesů Systém meziknihovnických služeb Rovný přístup k informacím pro všechny Systematická práce s dětmi a mládeží Existence bezpečného prostoru Systém pomoci knihovnám (RF) – metodika a pomoc Vysoká míra osobního zaujetí zaměstnanců knihoven a nízká fluktuace Bohatství informačních zdrojů Ochota ke spolupráci v rámci komunity Nabídka neformálního vzdělávání Schopnost reagovat na vzdělávací potřeby škol Kreativita, sebereflexe (např. benchmarking) a zájem o růst a změnu 	<ul style="list-style-type: none"> Nedostatečné finanční zabezpečení knihoven Nedostatečné informování zřizovatelů Chybějící právní subjektivita některých knihoven Malá prestiž knihovnické profese Nízká propagace činnosti a aktivit knihoven Nedostatečná informovanost o některých službách mezi knihovnami (MVS, CPK, e-zdroje) Nedostatečná aktualizace knihovnických fondů Nemožnost rychle reagovat na vývoj informačních technologií Nedostatečné prostorové zajištění činnosti knihoven Nedostatečná informovanost partnerů o nabídce mimoškolního vzdělávání v knihovnách Malá spolupráce knihoven s dalšími paměťovými institucemi
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> Rozvoj funkční gramotnosti obyvatel Možnosti celoživotního vzdělávání obyvatel Propagace a spolupráce v rámci větších územních celků (mikroregiony a další) Plánované celokrajské kampaně Sdílení a vzájemné zpřístupňování fondů a informačních zdrojů (např. CPK, digitální knihovny...) Webové stránky a možnosti elektronické komunikace Nástup nové knihovnické generace Zapojení knihoven do systému školního a mimoškolního vzdělávání Nárůst informačních zdrojů a úloha knihoven při orientaci veřejnosti v informačním prostředí Prodlužování lidského věku, nárůst objemu volného času, osamocení a potřeba kontaktu Spolupráce s jinými subjekty a médii (rádio, televize, stream, YouTube) na zvýšení prestiže četby ve společnosti Návazat spolupráci se zahraničními knihovnami s cílem vzájemného sdílení 	<ul style="list-style-type: none"> Snižování finančních prostředků od zřizovatelů a v dotačních programech Finanční náročnost trvalého uchovávání digitalizovaných a elektronických dokumentů Nedostatečné mzdové ohodnocení a zvyšující se věkový průměr pracovníků knihoven Nedořešená problematika autorského zákona, knihovního zákona, zákona o elektronických tiscích, tiskového zákona, GDPR Nedořešená problematika MVS na celostátní úrovni Nezájem zřizovatelů, lokálních politiků a občanů o služby knihoven Konkurence ostatních institucí v poskytování volnočasových aktivit Pokles zájmu o tradiční služby knihoven Konkurence komerčních poskytovatelů elektronických služeb

³ Profesionalizovaná knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

Vize knihoven kraje

Knihovny kraje usilují o rozvoj vzájemné spolupráce s cílem zlepšit dostupnost a kvalitu veřejných knihovnických a informačních služeb pro všechny obyvatele kraje. Kromě tradičních služeb rozvíjejí elektronické služby, rozšiřují svou činnost zejména v oblasti kulturních a vzdělávacích pořadů, podporují komunity v místě svého působení. Díky používání různých propagačních nástrojů roste povědomí veřejnosti o možnostech knihoven a nabídce služeb. Knihovny zajišťují rovný přístup k širokému spektru informací. Nefungují pouze jako půjčovny, ale stávají se příjemnými místy pro trávení volného času i setkávání všech generací, místy reflektujícími požadavky veřejnosti na moderní funkční i estetické prostředí. Míra realizace cílů stanovených koncepcí je ve velké míře závislá na kvalifikaci a dostatečné motivaci pracovníků knihoven a na finanční podpoře místní a územní samosprávy.

Knihovny se každý rok zaměří na jednu oblast knihovnické činnosti s cílem informovat co nejširší veřejnost o možnostech knihoven v dané oblasti. Pro následující období jsou stanoveny tyto prioritní oblasti knihovnické práce:

- knihovny a školy,
- regionální osobnosti,
- čtenářství,
- vzdělávání v knihovnách,
- knihovna – místo setkávání.

Vybrané priority vycházejí ze současného stavu knihoven našeho kraje a jsou v souladu s celostátní koncepcí knihovnictví. Většina cílů, které naše koncepce předkládá, má dlouhodobý charakter a jejich plnění nezávisí jen na knihovnách. Důležitou roli hraje postoj zřizovatelů knihoven, měnící se požadavky uživatelů i celostátní trendy v knihovnictví.

1. Služby knihoven pro veřejnost: knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra

Výchozí situace:

Služby pro veřejnost jsou posláním a smyslem činnosti veřejných knihoven. Knihovny v kraji úspěšně zdokonalují své tradiční služby, rozvíjejí elektronické služby, rozšiřují svou činnost zejména v oblasti kulturních a vzdělávacích pořadů, jejichž návštěvnost vzrůstá, a usilují o podporu komunity a regionu. Jsou v přímém kontaktu se svými čtenáři a návštěvníky. Vycházejí z jejich potřeb a snaží se je naplnit, předjímat. Mají nelehkou úlohu v tom, že by měly sloužit skutečně všem, přitom různé cílové skupiny mají své potřeby a specifika.

Oblast služeb výrazně zahrnovala i předchozí krajská koncepce; řadu cílů se podařilo naplnit, některé částečně – většinou z důvodu nedostatku finančních zdrojů – a některé (př. péče o čte-

nářskou gramotnost dětí) logicky trvají s tím, jaké služby společnost po knihovnách požaduje. Komunitní role knihoven se jeví jako významný prvek: knihovna v místě díky své schopnosti spolupracovat propojuje jednotlivé aktéry a probouzí jedinečnou duši místa prostřednictvím lidských setkání. Je ale potřeba dále přenášet fyzické služby i do virtuálního prostředí, profesionalizovat služby v oblasti vzdělávání a zapojovat uživatele přímo do dění v knihovně.

Opatření:

- Pokračovat ve směřování k plně bezbariérové knihovně, která má nabídku pro všechny cílové skupiny a vytváří podmínky pro jejich vzájemné propojení.⁴⁾

⁴ Na problematiku přístupnosti knihoven a jejich služeb pro osoby se specifickými potřebami se zaměřuje metodická příručka Rovný přístup – Standard Handicap Friendly. E-verze publikace je k dispozici na: https://ipk.nkp.cz/docs/Rovny_pristup.pdf.

- Prohlubovat vzdělávací služby, zaměřit se na partnerství se školami, usilovat o akreditace programů, pokračovat v péči o čtenářskou gramotnost dětí a také o mediální gramotnost veřejnosti, pokračovat v univerzitách třetího věku a vzdělávacích cyklech pro dospělé a osvětě o důležitosti čtení a kritického myšlení.
- Rozvíjet online služby směrem k responzivním webovým stránkám, výpůjčkám e-knih, pokračovat v zapojování do Centrálního portálu knihoven a rozšiřovat portfolio volně dostupných elektronických zdrojů či informací o nich. Nadále usilovat o plnění standardu v oblasti webových prezentací knihoven a dostupnosti elektronického katalogu knihoven na internetu.
- Dále rozvíjet komunitní služby – aktivizovat a propojovat komunitu v místě poskytování prostor pro setkání a podporou regionálních aktivit, autorů, tvůrců, spolků, místních organizací.

- Rozšiřovat informační služby o oficiální zprostředkování poradenství v různých oblastech včetně úředních formalit/žádostí (př. bezplatné poradny s odborníky dobrovolníky...).
- Podporovat kreativitu a vlastní aktivity čtenářů a návštěvníků v knihovně / podporovat jejich zapojování do činnosti knihovny, pokračovat v průzkumech spokojenosti a přicházet s inovacemi služeb včetně doplňkových (půjčování didaktických pomůcek, donášková služba, samoobslužné půjčování, platby kartou) a dále hledat drobné laskavosti zpřijemňující a zatraktivňující pobyt v knihovně.
- Pokračovat v propagaci služeb všemi dostupnými formami v následujících rovinách: propagace služeb *vlastním uživatelům*, propagace vzdělávací nabídky knihoven *školám*, propagace směrem *ke zřizovatelům*, propagace činnosti knihovny *u nečtenářské či neinformované veřejnosti* – prostřednictvím akcí mimo prostory knihovny. Podporovat mentální představu knihovny jako veřejného prostoru „Knihovna je Vaše místo“.

2. Knihovní fondy: budování a ochrana knihovních fondů a informačních zdrojů, trvalé uchovávání knihovních dokumentů

Východí situace:

Dlouhodobým problémem knihoven v Královéhradeckém kraji je nedostatečné financování. Knihovny nemají k dispozici dostatek finančních prostředků na nákup literatury a dalších informačních zdrojů, nemohou tedy budovat kvalitní knihovní fondy, které by pohotově reagovaly na potřeby a požadavky jejich uživatelů. Knihovní fondy většiny malých knihoven, jejichž provozovateli jsou obce, jsou zastaralé a neaktuální, částečnou obnovu zajišťují výměnné soubory. Do fondů knihoven jsou nedostatečně doplňovány speciální typy dokumentů. Chybí finanční prostředky na nákup zahraniční literatury. V letech

2014–2015 se podařilo realizovat pilotní a 2. ročník projektu doplňování zahraniční literatury do fondů knihoven v ČR, v Královéhradeckém kraji byla nově vytvořena centra pro cizojazyčnou literaturu v Knihovně Václava Čtvrtka v Jičíně, Městské knihovně Náchod a Knihovně města Hradce Králové. Některé knihovny jsou zapojeny do projektu Česká knihovna na podporu akvizice nekomerčních titulů původní české literatury, literární vědy a věd příbuzných.

Většina profesionalizovaných knihoven v Královéhradeckém kraji má svůj fond dostupný v online katalogích, některé specializované knihovny nemají dokončenou retrokonverzi. Velká část

profesionalizovaných knihoven dosud nespolupracuje se Souborným katalogem ČR. Není řešena otázka dlouhodobého uchovávání tradičních, digitalizovaných a elektronických dokumentů v knihovnách kraje, není zajištěno jejich dlouhodobé zpřístupnění.

Opatření:

- Zapojit se do vyhlašovaných dotačních programů na podporu akviziční činnosti knihoven včetně doplňování starších fondů z antikvariátů, aukcí a internetových portálů.
- Pokračovat v projektu Česká knihovna na podporu akvizice nekomerčních titulů původní české literatury, literární vědy a věd příbuzných, který je určen pro knihovny zapsané v evidenci knihoven MK ČR.
- S návazností na faktografické, plnotextové a multimediální zdroje podporovat tvorbu regionálních a oborových bibliografií.
- Knihovní fondy jednotlivých knihoven revidovat, aktualizovat a doplňovat v rozsahu a kvalitě, jak je doporučuje metodický pokyn MK ČR „Standard pro dobrý knihovní fond“.

- Fondy profesionalizovaných knihoven a části neprofesionalizovaných knihoven zpřístupnit v online katalogích.
- V pověřených a profesionalizovaných knihovnách provést harmonizaci lokálních autorit se souborem národních autorit. Zaslát katalogizační záznamy do Souborného katalogu ČR a aktualizovat záznamy již zasláné. Při zpracování záznamů využívat možnosti stahování již hotových záznamů ze Souborného katalogu ČR.
- Do fondů knihoven doplňovat regionální dokumenty. Zaměřit se i na elektronické regionální dokumenty, a to jak e-born dokumenty, tak elektronické verze tištěných dokumentů se zaměřením na zpravodaje obcí Královéhradeckého kraje a místních institucí a na regionální monografie.
- Prostřednictvím krajské digitalizační jednotky v SVK HK pokračovat v digitalizaci regionálních dokumentů, které se budou uchovávat a zpřístupňovat (dle možností aktuálně platné legislativy) v Digitální knihovně SVK HK.

3. Prostory a vybavení knihoven: budovy, interiéry a technické vybavení včetně IT techniky jako základ pro rozvoj knihovnických služeb

Východí situace:

Současným trendem je proměna knihoven z tradičních půjčoven na místa setkávání, a to zároveň s posilováním technického vybavení, které umožňuje rozvoj elektronických služeb knihoven.

K tomu je potřeba zajistit vhodné prostorové podmínky knihoven, dostatek financí na modernizaci i techniku. Prostor odpovídající standardu VKIS a kvalitní vybavení pomůže knihovnám stát se vzdělávacím, kulturním a komunitním centrem města nebo obce. Výstavba a rekonstrukce knihoven je důležitá pro současnost, ale i pro budoucí

generace. Obzvlášť v malých obcích je knihovna mnohdy jediným místem pro studium a volný čas obyvatel, a měla by proto splňovat současné nároky na takovýto prostor, což se mnohdy neděje. Navíc stále existuje řada knihoven, které nemají ani webové stránky a online katalog.

Opatření:

- Vybavení knihoven zlepšovat s ohledem na doporučení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb.

- Finančně podporovat investiční projekty knihoven v regionu – vytvořit nový krajský dotační program zaměřený na modernizaci interiérů a technického vybavení veřejných knihoven v obcích do 3 000 obyvatel.⁵⁾
- Využívat dotační programy VISK k modernizaci technického vybavení na úrovni všech knihoven regionu (případně i prostorového vybavení, pokud takový státní dotační program vznikne).

- Zajišťovat modernizaci technického vybavení a včasnou výměnu stávajících zařízení (doporučená lhůta pro užívání IT techniky max. 5 let).
- Využívat služby metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven MZK Brno.
- Zvyšovat informovanost zřizovatelů, veřejnosti i knihovníků o prostorovém a technickém vybavení moderních knihoven, propagovat příklady dobré praxe.

4. Služby knihoven knihovnám: regionální funkce knihoven se zaměřením na vzdělávání, hodnocení a propagaci knihoven

Výchozí situace:

Podpora krajského systému knihoven a pomoc větších knihoven menším je realizována podle celostátních pravidel pro výkon regionálních funkcí knihoven (Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky). Konkrétní podmínky poskytování regionálních služeb jsou sjednávány ve smlouvách o přenesení regionálních funkcí mezi krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami. V oblasti Jičín a Trutnov jsou regionální funkce centralizovány do pověřené knihovny. V ostatních oblastech funguje decentralizovaný (tzv. střediskový) systém a výkonu regionálních služeb se účastní i městské knihovny. Příjemci regionálních služeb jsou knihovny zřizované městy a obcemi, pobočky knihoven v přidružených obcích a knihovny specializované. Finanční zajištění je realizováno z rozpočtu Královéhradeckého kraje a z rozpočtů zřizovatelů obecních knihoven.

Cílem regionálních funkcí je zajistit dostupnost a sjednotit kvalitu poskytovaných VKIS ve všech místech ČR. Díky regionálním funkcím dochází k plynulému přerodu knihoven z pouhých půjčoven knih v kreativní, kulturní a komunitní centra obcí.

Realizace regionálních funkcí čili pomoc větších knihoven menším otevírá cestu k efektivním knihovnickým službám, poskytuje úspory a v mnoha případech je základní podmínkou pro udržení existence vesnické knihovny. Bez výměnných souborů a odborné pomoci ze strany větších knihoven by tyto knihovny stagnovaly i tam, kde mají občané o knihovnické služby zájem.

Opatření:

- Prostřednictvím stabilizovaného a funkčně vyspělého systému veřejných knihoven umožnit občanům kraje rovný přístup ke kvalitním veřejným knihovnickým a informačním službám.

- Regionální služby knihoven realizovat na základě celostátních standardů MK ČR, stabilizovat finanční a personální zajištění regionálních funkcí.)
- Optimalizovat finanční zajištění formou dotace kraje.

- Budovat speciální oddíl pro knihovníky na webových stránkách pověřených knihoven jako nástroj elektronické metodiky, vzájemné informovanosti a sdílení činností.

4.1 Vzdělávání knihovníků a personalistika

Výchozí situace:

Cíle stanovené v předkládané koncepci lze uskutečnit pouze s kvalifikovanými profesionály. V knihovnách dle posledního průzkumu pracuje vysoké procento pracovníků bez oborového knihovnického vzdělání (až 50 %), obor se vyznačuje vysokou feminizací (až 88 % žen) a zvyšujícím se průměrným věkem zaměstnanců. Průměrný plat je v knihovnách cca o 25 % nižší, než je celostátní průměr. Roste počet ředitelů a vedoucích knihoven bez oborového vzdělání.

Požadavky kladené na knihovny narůstají a zahrnují široké spektrum specializací. Jedná se např. o oblast digitalizace informačních zdrojů a poskytování elektronických služeb současně společnosti, komunitní role, vzdělávací role. Především v menších knihovnách je dramatický nedostatek pracovníků, kteří by byli schopni vytvářet a poskytovat služby spojené s digitálním obsahem. Odborná knihovnická veřejnost spolupracuje s oborovými vysokými školami a sleduje jejich úroveň. Oblast středoškolského oborového vzdělání není dostatečně propojena s odbornou praxí. Pro zřizovatele a řídicí pracovníky neexistuje metodický podklad pro specifické prvky personální práce v knihovnictví. Standard VKIS obsahuje pouze standard počtu hodin školení na

zaměstnance.

Pracovníci knihoven se musí stát kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele. Všechny uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání pracovníků. Knihovni zákon neobsahuje definici povolání knihovník.

Opatření:

- Nabízet efektivní systém vzdělávání knihovníků. Vysílat pracovníky do akreditovaných kurzů celoživotního vzdělávání, pořádat kurzy knihovnického minima pro pracovníky knihoven, propagovat příklady dobré praxe.
- Zapojit se do aktualizace katalogu prací v kulturním sektoru, zejména pro povolání knihovník.
- Prohloubit spolupráci s odbornými středními, vyššími odbornými a vysokými školami se studijními programy pro povolání knihovník, zkvalitnit úroveň stáží studentů.
- Posilovat prestiž povolání knihovník propagací knihovnických služeb, vzděláváním a zapojováním veřejnosti do problematiky knihoven...

⁵⁾ Pracovní skupinou priority 3 byla vypracována žádost o vytvoření nového krajského dotačního programu. Dokument obsahuje zdůvodnění, proč je v Královéhradeckém kraji potřeba finančně podporovat modernizaci interiérů knihoven, a reflektuje situaci v ČR. Navrhuje také základní podobu krajského dotačního programu pro knihovny. Účelem zpracovaného dokumentu je předložení žádosti Krajskému úřadu Královéhradeckého kraje.

4.2 Hodnocení a propagace knihoven

Výchozí situace:

Knihovny jsou financovány z veřejných rozpočtů, proto je nezbytné dlouhodobě sledovat jejich společenské a ekonomické přínosy, hodnotit jejich výkony a efektivitu jednotlivých služeb. Zpracování výročních zpráv, statistických výkazů, vyhodnocení standardu VKIS a odesílání dat do projektu Benchmarking knihoven se řídí celostátní metodikou. Souhrny jsou publikovány ve statistických ročenkách. Pověřené knihovny využívají statistiky pro hodnocení knihoven, propagují dobré výsledky na webu. K propagaci knihovnických služeb přispívá oceňování knihoven. V rámci spolupráce s komisí soutěže Vesnice roku se připravují analýzy činnosti soutěžících knihoven a je nabízena metodická pomoc při přípravě na soutěž.

Opatření:

- Oceňovat úspěchy knihoven a knihovníků na celokrajské nebo oblastní úrovni. V rámci regionálních funkcí metodicky podporovat účast knihoven v soutěži Vesnice roku – Knihovna roku, udílet krajský titul knihovnice/knihovník Královéhradeckého kraje roku ..., aktivně informovat knihovnickou komunitu o příkladech dobré praxe.
- Sledovat výkony knihoven pomocí celostátně doporučených indikátorů (standard veřejných knihovnických a informačních služeb, standard pro dobrý knihovní fond, benchmarking, výpočty návratnosti investic) na krajské i oblastní úrovni a výsledky těchto měření využívat k řízení knihoven i zveřejňovat.
- K prezentaci knihoven využívat publikační činnost, výroční zprávy, metody marketingu a aktivních public relations, propagační kampaně.

Hodnocení koncepce

Průběžné hodnocení koncepce se uskuteční v roce 2021 (revize a doplnění/změny indikátorů úspěšnosti) a 2023 (v souvislosti s přípravou nové koncepce). Konečné vyhodnocení bude provedeno

v 1. polovině roku 2024. Hodnocení provedou členové pracovních skupin jednotlivých priorit a metodičky pověřených knihoven.

Příloha – implementační tabulky

Priorita 1: Služby knihoven pro veřejnost

Indikátor úspěšnosti	Odpovědnost	Zdroje financování
Provést průzkum mapující bezbariérovost knihoven v kraji včetně nabídky pro cílové skupiny	pověřené knihovny	Krajský úřad KhK (dotace na regionální funkce)
Provést průzkum spokojenosti uživatelů podle standardu VKIS	knihovny KhK	zřizovatelé knihoven
Spustit projekt Biblioterapie	KMHK	KMHK
Realizovat krajskou kampaň na podporu čtení (čtenářský happening) s různými aspekty: osvěta o blahodárnosti čtení, čtení s porozuměním, kritické čtení, čtou osobnosti, scénické čtení, literární vycházky	krajská knihovna, KMHK, všechny profesionalizované knihovny	Krajský úřad KhK, zřizovatelé knihoven
Mít nabídku pořadů pro školy na webech knihoven a nabídnout téma mediální gramotnost veřejnosti	knihovny KhK, krajská knihovna	zřizovatelé knihoven
Zveřejnit informace o licencovaných EIZ a podmínkách přístupu na webech knihoven	knihovny KhK nakupující EIZ	knihovny KhK nakupující EIZ
Zveřejnit informace o pravidlech poskytování MVS na webech knihoven	knihovny KhK	knihovny KhK
Do oddílu E-zdroje na webu SVK HK zařadit informace o volných EIZ včetně dostupných plných textů	krajská knihovna	krajská knihovna
Realizovat akci na podporu regionu/komunity se zapojením více partnerů	knihovny KhK	zřizovatelé knihoven
Realizovat akci mimo prostory knihovny	knihovny KhK	zřizovatelé knihoven
Zajistit propagaci služeb i mimo prostory knihovny (př. městský úřad aj.)	knihovny KhK	knihovny KhK
Vytvořit šablonu/návod na základní informační leták pro malé knihovny	krajská knihovna, KMHK	krajská knihovna, KMHK

Priorita 2: Knihovní fondy

Indikátor úspěšnosti	Odpovědnost	Zdroje financování
Provést retrokonverzi záznamů	krajská knihovna, všechny profesionalizované knihovny	provozovatelé knihoven, krajská knihovna, dotace MK ČR
Aktualizovat výměnné fondy	pověřené knihovny	provozovatelé knihoven, Krajský úřad KhK (dotace na regionální funkce)
Zapojit se do programů na podporu akviziční činnosti	krajská knihovna, všechny profesionalizované knihovny	MK ČR
Zapojit se do projektu Česká knihovna	knihovny KhK zapsané v evidenci knihoven MK ČR	MK ČR
Pokračovat v retrokonverzi regionální článkové bibliografie, do roku 2023 zpracovat minimálně 30 % databáze	krajská knihovna	krajská knihovna
Uspořádat seminář k tvorbě analytické bibliografie	krajská knihovna	krajská knihovna, Krajský úřad KhK
Harmonizovat lokální autority se souborem národních autorit	všechny profesionalizované knihovny	provozovatelé knihoven, MK ČR (VISK 9/2)
Zasílat záznamy a jejich aktualizace do Souborného katalogu ČR	profesionalizované knihovny v místech nad 10 000 obyvatel, krajská knihovna	provozovatelé profesionalizovaných knihoven v místech nad 10 000 obyvatel, krajská knihovna
Při zpracování záznamů využívat možnost stahování již hotových záznamů ze Souborného katalogu ČR	všechny profesionalizované knihovny	provozovatelé profesionalizovaných knihoven
Zvýšit počet elektronických dokumentů ve fondech knihoven	krajská knihovna, všechny knihovny KhK	provozovatelé knihoven, krajská knihovna
Zvýšit počet digitalizovaných dokumentů v Digitální knihovně SVK HK	krajská knihovna	krajská knihovna, Krajský úřad KhK

Priorita 3: Prostory a vybavení knihoven

Indikátor úspěšnosti	Odpovědnost	Zdroje financování
Zlepšovat vybavení knihovny s ohledem na doporučení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb	všechny knihovny KhK, zřizovatelé knihoven	zřizovatelé knihoven
Krajský dotační program zaměřený na modernizaci interiérů a technického vybavení veřejných knihoven v obcích do 3 000 obyvatel ve výši 3 miliony Kč ročně	Krajský úřad KhK	Krajský úřad KhK a zřizovatelé knihoven (spoluúčast)
Využívat dotační programy VISK k modernizaci technického vybavení na úrovni všech knihoven regionu (případně i prostorového vybavení, pokud takový státní dotační program vznikne)	všechny knihovny KhK a zřizovatelé knihoven, (pověřené knihovny – metodická pomoc v rámci regionálních funkcí)	MK ČR (VISK 3), zřizovatelé knihoven (spoluúčast)
Modernizovat technické vybavení a včas vyměnit stávající zařízení v doporučené lhůtě pro užívání techniky (max. 5 let)	všechny knihovny KhK a zřizovatelé knihoven	zřizovatelé knihoven
Využívat služby metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven při MZK v Brně	všechny knihovny KhK, zřizovatelé knihoven	MZK
Realizovat jeden ročník Královéhradecké knihovnické konference na téma „výstavba a vybavení knihoven“	krajská knihovna	krajská knihovna

Priorita 4: Služby knihoven knihovnám

Indikátor úspěšnosti	Odpovědnost	Zdroje financování
Posílit personální zajištění regionálních funkcí o 8 % (1 pracovní úvazek)	Krajský úřad KhK, krajská knihovna a pověřené knihovny	Krajský úřad KhK
Zvýšit dotaci na RF nejméně na 9,4 milionů Kč, doporučený podíl zřizovatelů knihoven na nákup výměnných fondů činí 15 Kč na 1 obyvatele obce	Krajský úřad KhK, krajská knihovna, pověřené knihovny a zřizovatelé knihoven	Krajský úřad KhK a zřizovatelé knihoven
Pravidelně (nejméně 4x do roka) aktualizovat oddíl pro knihovny na webových stránkách knihoven s metodickou působností	krajská knihovna a pověřené knihovny	krajská knihovna a pověřené knihovny

Vzdělávání knihovníků a personalistika		
Zvýšit podíl pracovníků knihoven s formálním oborovým vzděláním	krajská knihovna a knihovny KhK	krajská knihovna a knihovny KhK
Nejméně 1x za 2 roky nabídnout kurz knihovnického minima	krajská knihovna	krajská knihovna
Zpracovat novelu katalogu prací do systému odměňování knihovníků v knihovnách	krajská knihovna a knihovny KhK	zřizovatelé knihoven
Zvýšit počet stážistů a praktikantů v knihovnách. Zařadit počty stážistů a praktikantů v knihovnách do statistických výkazů	krajská knihovna a knihovny KhK, NIPOS	školy a knihovny KhK
Realizovat 1x ročně Královéhradeckou knihovnickou konferenci	krajská knihovna	krajská knihovna
Realizovat kurzy z dotačního podprogramu VISK 2, včetně školení práce s portálem Knihovny.cz	krajská knihovna	dotace MK ČR, spolupráce krajská knihovna
Realizovat školení knihovníků v oblasti Standardu Handicap Friendly	KMHK a krajská knihovna	KMHK
Provést obnovu krajského vzdělávacího centra	krajská knihovna	dotace MK ČR, spolupráce krajská knihovna
Hodnocení a propagace knihoven		
Organizovat vyhlášení titulu knihovnice/knihovnicka roku Královéhradeckého kraje	krajská knihovna, SKIP 08, pověřené knihovny	Krajský úřad KhK, krajská knihovna, SKIP 08
Podílet se 1x ročně na soutěži Vesnice roku – Knihovna roku Královéhradeckého kraje	krajská knihovna, SKIP 08, pověřené knihovny, krajská komisařka soutěže	Krajský úřad KhK, krajská knihovna, SKIP 08
Odevzdat 1x ročně statistické výkazy do státní statistické databáze, zpracovat výroční zprávu RF, vydat publikaci Veřejné knihovny Královéhradeckého kraje v roce...	krajská knihovna, pověřené knihovny	krajská knihovna, pověřené knihovny
Dle potřeby poskytovat z těchto výkazů analytické výstupy	krajská knihovna	krajská knihovna
Realizovat roční propagační kampaně a zapojit se do celostátně vyhlášených propagačních kampaní (Týden knihoven, Březen – měsíc čtenářů...)	krajská knihovna, SKIP 08 a veřejné knihovny	krajská knihovna, SKIP 08 a knihovny KhK
Hodnocení koncepce v roce 2021, 2023 a 2024	vedoucí PS priorit, metodičky PK, vedoucí OSK krajské knihovny	knihovny KhK

Seznam zkratk:

- CPK – Centrální portál knihoven
- EIZ – elektronické informační zdroje
- GDPR – angl. General Data Protection Regulation (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)
- ICT – angl. Information and Communication Technologies (informační a komunikační technologie)
- IT – informační technologie
- KhK – Královéhradecký kraj
- KMHK – Knihovna města Hradce Králové
- MK ČR – Ministerstvo kultury
- MVS – meziknihovní výpůjční služba
- MZK – Moravská zemská knihovna
- NIPOS – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
- OSK – oddělení služeb knihovnám (v rámci SVK HK)
- PK – pověřené knihovny
- PS – pracovní skupina
- RF – regionální funkce
- SKIP – Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
- SVK HK – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
- SWOT analýza – angl. Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti), Threats (hrozby)
- VISK – Veřejné informační služby knihoven (dotační program MK ČR)
- VKIS – veřejné knihovnické a informační služby

Autorský kolektiv:

- Funkce koncepce, Postavení knihoven, Vize knihoven kraje – Mgr. Andrea Součková (SVK v Hradci Králové)
- Služby knihoven pro veřejnost – Mgr. Barbora Čížinská (Knihovna města Hradce Králové), dále Mgr. Daniela Ridlová (SVK v Hradci Králové), Bc. Antonín Šimek, DiS. (Krajský úřad Královéhradeckého kraje), Ing. Radka Mecnerová (Městská knihovna Opočno), Mgr. Hana Hornychová (SVK v Hradci Králové), Mgr. Olga Halamová (Univerzitní knihovna Univerzity Hradec Králové), Bc. Vladimíra Buchtová (SVK v Hradci Králové)
- Knihovní fondy – Mgr. Jitka Káčová (Městská knihovna s RF v Trutnově), dále Mgr. Lucie Jirků (SVK v Hradci Králové), Martina Adametzová (SVK v Hradci Králové), Ivana Nývltová (Společenskovední knihovna Muzea východních Čech v Hradci Králové), Mgr. Dana Novotná (SVK v Hradci Králové), Mgr. Eva Svobodová (SVK v Hradci Králové), Bc. Gabriela Brokešová (Knihovna Regionálního muzea v Jičíně)
- Prostory a vybavení knihoven – Bc. Lada Všeticková, DiS. (Městská knihovna Nové Město nad Metují), dále Bc. Eva Semrádová (SVK v Hradci Králové), PhDr. Olga Pitašová (Lékařská knihovna LF UK v Hradci Králové), Jaroslava Martinová (Městská knihovna Vamberk), Miroslava Cvejnová (Městská knihovna Dobruška), Stanislava Najmanová (Městská knihovna Hořice)
- Služby knihoven knihovnám – Bc. Kateřina Hubertová (Knihovna města Hradce Králové), dále Lucie Dlouhá (Městská knihovna s RF v Trutnově), Mgr. Bohdana Hladíková (SVK v Hradci Králové), Mgr. Andrea Součková (SVK v Hradci Králové), Mgr. Eva Svobodová (SVK v Hradci Králové), Helena Vejvarová (Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně)
- Hodnocení koncepce – Mgr. Eva Svobodová (SVK v Hradci Králové)
- Příloha – implementační tabulky – týmy odpovědné za priority

regionální funkce
zdroje služby kreativita
motivace
efektivita tradice
region prostory
elektronické služby
komunita propagace
knihovny
podpora rozvoj vzdělávání
setkávání fondy lidé
financování kvalifikace
spolupráce uživatelé
modernizace partnerství
digitalizace vybavení
rovný přístup